

POLITIKA V ĚŘE GLOBALIZACE / ONDŘEJ LÁNSKÝ

BECK, U. 2007. *VYNALÉZÁNÍ POLITIKY. K TEORII REFLEXIVNÍ MODERNIZACE*.
PŘEL. BŘETISLAV HORYNA. PRAHA: SLON 2007.

Mezi fundamentální rysy globální společnosti patří stále patologičtější fungování světového hospodářského řádu a jeho postupný rozpad. Narůstající míra nerovnosti, extrémní bída a eroze základních pilířů sociálnědemokraticky usměrňované kapitalistické modernizace ve většině rozvinutých států (sociální stát) jsou jen některými fenomény, které svědčí o tomto trendu vývoje. Vedle těchto aspektů jsou zde také problémy spojené s ekologickou krizí, jež se stává důležitou a výbušnou komponentou současných sporných politických debat. Na tyto procesy lze také nahlížet jako na nárůst rizik vyvěrajících z nerovného „rozdělování“ negativních důsledků pozdně kapitalistické modernizace, kterou je možné nadto označit jako modernizaci, jež nás vede ke globálnímu kapitalismu. O čem jiném nás přesvědčuje ekonomická krize posledních měsíců (projevující se v době psaní této recenze především v USA), jejíž navrhovaná *politická* řešení někteří komentátoři označují jako „socialismus pro bohaté“, než o tom, že v současné globální společnosti platí více než kdy předtím heslo: *soukromé zisky, veřejná rizika*.

Teorie Ulricha Becka se jako celek zabývá právě těmito aspekty současných společenských procesů, které formují naši dobu v globálním a zároveň i lokálním směru. Kniha *Vynalézání politiky* je snahou zabývat se především otázkami a problémy politiky v podmínkách tzv. druhé moderny. Ulrich Beck publikoval tuto knihu v roce 1993, což znamená, že český překlad (od Břetislava Horyny) přichází po dlouhých 14ti letech. Zřejmě také z tohoto důvodu je české vydání doplněno nejen aktuální Beckovou předmluvou (psanou speciálně pro české vydání), ale především rozhovorem autora a překladatele z roku 2002. Lze zkrátka hovořit o počinu, jenž doplňuje české jazykové prostředí o důležitou

knihu sociologické teorie současné společnosti. Nakladatelství SLON totiž od Ulricha Becka vydalo již také *Rizikovou společnost* (2004, originál 1986) a v roce 2007 rovněž *Moc a protiváha moci v globálním věku* (originál 2002). Teorie reflexivní modernizace je tedy u nás ve všech svých podstatných aspektech velice dobře známa.

Jakým způsobem Beck konkrétně uchopuje současné vývojové tendence? Jaké používá argumentace a jaké myšlenkové obrazy mu pomáhají při pojmenovávání současného světa? Sociologie jako věda vzniká na troskách starého světa. Proces modernizace (klasický předmět studia sociologických klasiků) proměňuje společnost tradičního, feudálního panství směrem ke společnosti kapitalistického panství, směrem ke společnosti moderní. Avšak tento proces se na konci 20. století nezastavuje, nenastává žádné období konce dějin, a to dokonce ani po pádu reálněsocialistického typu mutace moderní kapitalistické společnosti, který lze analyzovat také jako společnost státního, státně-monopolního nebo byrokratického kapitalismu, zkrátka dějiny pokračují. Vývoj se však ubírá poněkud jinak, než se klasická sociologie domnívala. Děje se tak do té míry, že v určitém momentu je nutné začít hovořit o nové fázi modernizace. Beck v této souvislosti používá pojem druhé nebo reflexivní moderny, jenž má zvýraznit právě změnu charakteru společenských procesů současnosti. Společnosti reflexivní moderny musí totiž řešit především problémy, které jsou ontologicky spjaté s modernou samotnou. Pojmové rozlišení první a druhé moderny má svůj zdroj v tomto bodě. (Mezi) produktem rané kapitalistické modernizace je industriální společnost, a to až už cestou buržoazních revolucí (a navažujících sociálních procesů), anebo revolucí reálně socialistického druhu.

SOCIÁLNÍ PRÁVA A GENDEROVÁ SPRÁVEDLNOST: DVA PILÍŘE TRANSNACIONÁLNÍ SÍTĚ SOCIAL WATCH / Zuzana Uhde

V průběhu tohoto roku se u nás na veřejnosti výrazněji prosadila skupina organizací a jednotlivců zastupující v České republice koalici Social Watch – transnacionální síť neziskových organizací a skupin, která vznikla v roce 1995 jako reakce na závazky přijaté na konferencích pořádaných OSN v tomto roce: Světovém summitu o sociálním rozvoji v Kodani a Světové konferenci o ženách v Pekingu. Hlavními cíli, které si tato síť při svém vzniku stanovila, je tedy především monitorování a kritické zhodnocení dodržování závazků týkajících se sociálních práv, odstranění chudoby a prosazení genderové spravedlnosti, které byly přijaty většinou států. V následném vývoji se pak dalším opěrným bodem koalice staly Rozvojové cíle desetiletí. Ačkoli z organizačního hlediska tvoří základ sítě Social Watch jednotlivé národní koalice, dnes ve více než 70 zemích, a v tomto smyslu má síť podobu spíše mezinárodní, užší síťování probíhá v některých oblastech rovněž na regionální úrovni a přesah k transnacionalismu představuje i úsilí o komplexnější analýzy určitých témat publikované v každoroční světové zprávě, která bude letos částečně přeložena i do češtiny. Právě tato roční zpráva představuje jeden z hlavních jednotících pilířů celé sítě, která je jinak, z důvodu úsilí o co nejmenší hierarchičnost a co největší demokratičnost spolupráce, spíše volným sdružením odlišných aktérů.

Analytický i praktický potenciál představuje zejména propojení genderové dimenze globálních nerovností s důrazem na sociální práva a jejich dodržování a prosazování v globálním kontextu, což síti Social Watch umožňuje sledovat komplexní problémy týkající se chudoby a postavení žen ve společnosti, jejichž dynamiku není možné odhalit při sledování určitého procesu pouze skrze jednu

Osvobození jedinců z pout tradiční společnosti (obecně individualizace) vedlo ke vzniku nových závažných problémů, které mají své jádro v samotné modernitě. Reflexivní moderna je věkem vedlejších důsledků, neboť jedinci jsou nuceni se vyrovnávat s nezamýšlenými důsledky lidského jednání, které mělo normativní oporu v osvícenských konceptech. (Samozřejmě tématem důsledné diskuse by bylo to, zda jsou v tomto kontextu chybné samotné osvícenské koncepty, nebo jejich realizace, anebo oboje. V této recenzi není bohužel místo na tuto důležitou diskusi.) Proces pokračující individualizace nevedl pouze k pluralizaci životních forem, ale v kombinaci s narůstající ekonomickou nerovností vedlo uvolnění individua z tradičních vazeb pospolitosti (původně převažovaly pospolitosti rodinné a komunitní, později spíše třídní) také k individualizaci sociálních rizik, což přivedlo světovou společnost k ostré individualizaci sociální nerovnosti. Podle Becka se rozpadá koncept třídy (jako určující sociální skupiny) a tudíž i samotná páteř politiky, jež utváří společnost. S třídami totiž také přestává platit pravo-levé politické spektrum jako opora pro politické jednání.

Druhým důležitým aspektem, který ovlivňuje vlastní význam politiky v globální době, je fakt potenciality sebezničení lidstva jako celku. Technický vývoj v kombinaci se specifickou tržní (i)racionalitou nechává vzniknout skutečný potenciál sebezničení. Dalším důležitým procesem je postupný rozpad zakládající role národního státu v politickém jednání. Klasické pojetí politiky v rámci národního státu neodpovídá svým vlastním požadavkům: nemá skutečnou moc ovlivňovat nejzásadnější sociální procesy. Dokonce lze naopak tvrdit, že poskytuje alibi statu quo a zastírá reálné mocenské vlivy a zájmy, kterým status quo vyhovuje.

Všechny tři zmíněné aspekty mají podle Becka něco společného. Odkazují k tomu, že politika tak, jak ji známe od francouzské revoluce, již nefunguje. Politika jako utváření společnosti ve své formě odpovídající první moderně ztratila na síle a působnosti. Právě tohoto ohledu (rozpadu

klasického pojmu politiky) si Beck všímá v naznačených širších souvislostech v knize *Vynalézání politiky*.

Pokud se rozpadá pravo-levé politické spektrum, co se dostává na jeho místo? Jaká je podle Becka nová politika v podmínkách reflexivní modernizace? A rozpadá se a vzniká vůbec? Beck v této souvislosti hovoří o subpolitice, která utváří společnosti zespoda (s. 146). Co tím přesně myslí? V období reflexivní moderny dochází k převrácení významů. To, co dříve bylo politické, se stává apolitickým a opačně. Pokud dříve znamenalo aktivně se spolupodílet na vytváření společnosti to, že lidé kandidovali nebo hlasovali do lokálních či národních parlamentů, tak nyní jsou takové aktivity podle Becka zcela bezzubé. Beck uvádí mnohé příklady, kdy politické důsledky (politické v tom smyslu, že mají skutečný vliv na něco podstatného z hlediska utváření společnosti) má zdánlivě nepolitické jednání, které pak nazývá subpolitikou. Subpolitika nadto znamená vstup nových aktérů do sféry politiky: již nikoliv kolektivní aktéři (především politické strany), ale také jedinci a marginální skupiny (např. zástupci podniků). Noví „subpolitičtí“ aktéři však trpí určitou slabostí: neexistence jejich formy jako silných kolektivit vede k jejich oslabení z hlediska reálné moci pozitivně určovat obsahy technizace a industrializace. Jejich současná moc se omezuje spíše na negativní vymezování se proti jistým směřováním industrializace.

Proč ale dochází k této proměně politiky? A proč se vlastně objevuje vědomí nutnosti změnit úhel pohledu, vynaléznout politiku? Reflexivní modernizace ukazuje na proměnu charakteru nebezpečí, které provází lidskou společnost. Již to není příroda, nebo tradiční společenský řád, ale samotné normativní jádro modernity, které ohrožuje životy jedinců. Každá společnost musí zajistit jedinou věc: svou reprodukci (nejen z materiálního hlediska, ale také z hlediska své legitimacy). Toto zajištění se v podmínkách industriální společnosti proměňuje (ekologická krize, dosah některých rizik technického rozvoje, nestabilita světového politického řádu

z těchto perspektiv. Zároveň Social Watch vytváří určitou protiváhu diskursu práv dominantnímu v západní liberální tradici, který se spíše soustředí na občanská a politická práva a ponechává stranou práva sociální a kulturní. V tomto směru je rovněž velmi vítaným krokem viditelnější aktivita české koalice. Na adresu genderové zaslepenosti rozvojové spolupráce a rozvojových studií, jak jsou u nás praktikována, a naopak na adresu hlavního proudu feministických aktivit a genderových studií, která se u nás zaměřují většinou na majoritní populaci žen, se již snesla nejedna kritika, mimo jiné například článek Ondřeje Horkého v tomto čísle časopisu Gender, rovné příležitosti, výzkum. Social Watch, která se pohybuje na pomezí vědeckého výzkumu a občanského aktivismu, tak může v České republice začít éru větší otevřenosti ať už rozvojové problematiky k otázkám genderu, tak genderových studií k otázkám globálních nerovností.

Od svého vzniku si koalice Social Watch vytvořila pozici, která jí na globální úrovni otevírá dveře k jednáním různých komisí OSN i možnosti ovlivnění dalšího směřování OSN, některé segmenty koalice Social Watch se rovněž úspěšně prosazují na národní či regionální úrovni. Politické působení a vliv Social Watch tak postupně prostupuje všechny roviny politického rozhodování relevantní pro otázky sociálních práv a genderové spravedlnosti v současnosti. Centrum Social Watch sídlí v Montevideu v Uruguayi, odkud je koalice koordinována Institutem třetího světa (The Third World Institute) v čele s Robertem Bissiem. Jižní Amerika bude rovněž místem nejbližšího setkání a společné prezentace většího počtu zástupců jednotlivých členských organizací a skupin v rámci Světového sociálního fóra, při jehož založení v roce 2001 stála mezi jinými rovněž brazilská koalice Social Watch, které se uskuteční v Belému v Brazílii v lednu 2009.

Jednou z hlavních aktivit a nástrojů monitoringu Social Watch je prosazování alternativního „měření“ neúspěchů v naplňování jednotlivých závazků s ohledem na eliminaci chudoby a prosazování genderové spravedlnosti, zejména v protikladu k indi-

apod.). Vymezení pravice-levice nereflextuje tuto proměnu klíčových komponent základního sociálního úkolu: jak dosáhnout (anebo spíše neohrozit) sebe reprodukce(i) společnosti. Nadto je v globalizovaném světě třeba hledat nové perspektivy politiky, neboť popsané překážky reprodukce společnosti nejsou řešitelné na národní úrovni, a to ani u hegemoniálních států. Politika reflexivní modernity bude zřejmě muset nějakým způsobem reflektovat tuto nutnost vymezení kosmopolitního rámce.

Nicméně mezi odpovídající dichotomie, které podle Becka naopak tvoří páteřní osu politiky reflexivní modernizace, patří: jisté – nejisté, vnitřní – vnější anebo právě politické – apolitické. Tyto osy jasně odkazují ke sporným tématům dneška. Jisté – nejisté stojí v centru pozornosti právě v souvislosti s epochálním zvratem industriální moderny do moderny reflexivní. Dichotomii vnitřní – vnější není nutné rozebírat ve chvíli, kdy si uvědomíme, že Beck v této souvislosti upozorňuje právě na to, že absence jasných rozlišení (jako bylo Východ kontra Západ) vede nikoliv k bezpečí, ale právě naopak pouze k tomu, že nejsme schopni nebezpečí vyhodnocovat, a tak k větší a hlubší nejistotě. Pro Becka je však klíčovým schématem politické – apolitické, neboť to určuje samotné hranice jednání pro individuum. „Během reflexivní modernizace se rozkládají [...] samozřejmosti industriální epochy a tím se do centra dostává jednání individu“ (s. 88).

Skutečným jádrem problémů industriální moderny, jak je odhaluje teorie reflexivní modernizace, je potom její nedostatečnost z hlediska modernosti. Problémy nevznikly kvůli modernizačním konceptům, ale kvůli tomu, že nebyly dobře realizovány. Odpovědí je podle Becka radikalizace moderny. A v tomto smyslu je třeba postavit základ politiky na jejím primárním cíli: určovat (měnit) pravidla! Ve chvíli, kdy se politika (anebo představy o modernitě) omezuje(-jí) na spravování statu quo, zrazuje(-jí) samotný cíl své existence! Beckova doporučení lze vlastně číst jako popud k další, permanentní modernizaci.

Prvotním popudem vzniku teorie reflexivní modernizace je pochybnost o stavu, ve kterém se společnost industriální moderny nacházela. Beck chce tuto pochybnost posunout do podoby politického programu radikalizované moderny. Neboť podle Becka pouze pochybnost otevírá možnosti a působí proti domnělým jistotám. Jistotám, které industriální modernitu dovedly před hranice bída, ekologické krize nebo sebezničení prostřednictvím atomové války i z toho důvodu, že vytvářely mámení jednoznačné pravdy, která vždy plodí koncepty rozdělující svět na přátele a nepřátele a tak nechává vzniknout dokonce samotné podmínky pro zrod svárů.

Beckovo *Vynalézání politiky* je originální snahou o vyrovnání se s důležitými výzvami globalizované společnosti. Je nejen inspirativní kritickou analýzou stavu politiky na sklonku 20. století, ale také se snaží nalézt reálné (možné) směry dalšího emancipačního vývoje. Beck se neomezuje na klasická pojmová uchopení sociální reality, ale naopak se snaží nalézt skutečně adekvátní konceptuální konstrukce. Svět podle Becka prochází velice specifickým obdobím, které prostě nelze redukovat na běžnou, „klasickou“ modernitu. Kdyby nic jiného, tak tyto intuice je potřeba u Becka ocenit. Globální kapitalismus vsuktu vyprázdnil klasické pojetí politiky zkrátka proto, že klíčové sociální vztahy přenesl mimo klasické hranice politického panství a zároveň toto klasické politické panství zbožnil a ideologicky povýšil na jedinou pravdu (opět prvek perverzní klasické modernity). Navíc jsou mnohé zdroje sociálního strádání současnosti spojeny pupeční šňůrou s emancipačními koncepty lidského osvobození přinejmenším právě v rovině jejich politického zdůvodnění (např. rozvojová pomoc se může změnit v nástroj ovládání a útlaču). Avšak i v této situaci se otevírají nové perspektivy pro politické jednání, přičemž je jasné, že tyto *prostory subpolitiky* budou využívat všechny sociální vrstvy. Klasický rozpor mezi prací a kapitálem je doplněn o další roviny, kde se jednoznačnost stírá. Nicméně se domnívám, že lidé kapitálu nejsou těmi, kteří hladoví

kátorům prosazovaný Světovou bankou. Social Watch navrhla indikátor základních uschopňujících podmínek (Basic Capability Index) a indikátor genderové spravedlnosti (Gender Equity Index – GEI). Index genderové spravedlnosti byl pro rok 2008 vygenerován pro 157 zemí, přičemž pro 133 z nich bylo možné zhodnotit i vývoj za posledních 5 let. Index je postaven na porovnání relativní pozice žen ve vztahu k mužům v oblasti vzdělání (gramotnost a začlenění žen do primárního, sekundárního a terciárního vzdělání), socioekonomického postavení žen ve společnosti (míra ekonomické aktivity žen a rozdíl v příjmech mužů a žen) a jejich podílu na moci a společenském vlivu (míra zastoupení žen v politických orgánech, technických oborech a řídicích pozicích) a je vyjádřen na škále 0 až 100 (100 vyjadřuje neexistenci rozdílů na základě pohlaví, nicméně nehodnotí celkovou míru vzdělanosti, ekonomické úrovně či politické participace). Simultánní posouzení těchto tří oblastí ukazuje na rozpojení progresu v oblasti postavení žen ve společnosti s ekonomickým vývojem v konkrétní zemi. Celosvětově se ukazuje jako největší problém podíl žen na společenském vlivu, následován jejich ekonomickým znevýhodněním. S ohledem na genderovou vyváženost dosahuje nejlepších výsledků oblast vzdělání, ovšem za podmínek, kdy vzdělání stále není dostupné velkému počtu dětí a pouze se snížila genderová disparita v přístupu ke vzdělání.

Česká republika je s hodnotou GEI 69 spolu s Kypr, Čínou, Hondurasem, Peru a Brazílií na 52. místě a zároveň patří mezi země s klesající hodnotou indexu, tudíž mezi ty, kde se nerovnosti a disproporce v celkovém společenském postavení žen a mužů zvětšují. Tento výsledek však pouze v kontextu mezinárodního srovnání potvrzuje regresivní vývoj v oblasti genderové spravedlnosti, na který je jak neziskovým sektorem, tak vědeckou komunitou systematicky poukazováno již delší dobu. Nepřekvapivě Česká republika vykazuje nejhorší výsledek (43,4) v oblasti společenského vlivu žen (tj. zastoupení žen v politických a dalších mocen-

anebo jsou přímo ohroženi riziky. Koneckonců finanční krize dnešních měsíců ukazuje, že nejhůře dopadnou lidé práce (anebo dokonce globální chudí), kteří vlastně reálně zaplatí tuto krizi. Avšak pole subpolitiky je otevřeno a záleží přede-

vším na individuích, zda se zapojí, neboť kolektivní vědomí se (dočasně) vytratilo. Anebo dojde k restauraci autentického emancipačního vědomí, jak naznačují procesy spjaté se Světovým sociálním fórem?

O LIDSKÝCH PRÁVECH Z NEZNÁMÝCH PERSPEKTIV / ONDŘEJ ŠTECH
 HRUBEC, M. (ED.) 2008. *INTERKULTURNÍ DIALOG O LIDSKÝCH PRÁVECH. ZÁPADNÍ, ISLÁMSKÉ A KONFUCIÁNSKÉ PERSPEKTIVY*. PRAHA: FILOSOFIA, EDIČNÍ ŘADA FILOSOFIE A SOCIÁLNÍ VĚDY (SV. 28).

Nová kniha *Interkulturní dialog o lidských právech* se soustředí na dialog mezi různými oblastmi, které bývají často od sebe oddělovány. V této krátké recenzi není možné analyzovat knihu zcela vyčerpávajícím způsobem, proto se omezím na tři oblasti dialogu. Prvním z nich je samotné propojení lidských práv a s nimi souvisejících teorií s koncepcí interkulturního dialogu. Ve druhém okruhu jde o překlenu-tí často vytvářené distinkce mezi občanskými a politickými právy na jedné straně a právy žen, sociálními právy a právy různých menšin na straně druhé. Třetí dimenzí dialogu je vlastní interkulturalita, neboť se zde střetávají západní, islámská a konfuciánská perspektiva práv. Celý sborník obsahuje 14 textů, zde však bude u každé dimenze vyzdvížen jeden až dva články, jejichž argumentace je typická.

Otázce spojení interkulturního dialogu o lidských právech se věnuje text Marka Hrubce, který je jediným českým zástupcem v tomto jinak překladovém sborníku. Vychází z koncepce dialogu zaměřené na překonání různých nepochopení, která plynou z esencialistických představ a z předsudků o druhých. Takový interkulturní dialog má být cestou k transkulturnímu výsledku, k obecně sdílené perspektivě, ke které dospěly spoluprací všechny strany. Základním výstupem, ke kterému by dialog měl dojít, je shoda o určitých základních normách, kterými by mohla být právě lidská práva. Zde je ovšem nutné se zastavit a nechat zaznít

velmi rozmanitá východiska, ze kterých lze k lidským právům dospět a která posouvají důrazy a významy práv různými směry, odlišnými od západní tradice, ačkoli v jádru leží stejně jako zde úcta k lidské osobě. Nakonec však Hrubec poukazuje na skutečnost, že je již k dispozici interkulturně přijatý dokument obsahující lidská práva, *Všeobecná deklarace lidských práv*. Přesto ale přetrvávají nejasnosti a rozpory v otázce konkrétního prosazování práv a jejich vzájemného poměru, které jsou trvajícím výzvou k dialogu.

Druhou dimenzí je překonání pevné hierarchie politických a občanských práv jako nadřazených sociálním a ekonomickým právům. Zde je třeba především vyzdvihnout článek Leslieho Sklaira o globalizaci lidských práv. Poukazuje na skutečnost, že těmto právům se dosud nepodařilo významněji narušit suverenitu států, a hájí tezi, že v kapitalistické globalizaci k jejich úplnému prosazení ani dojít nemůže, neboť ta není schopna rozřešit krize třídní polarizace a ekologické neudržitelnosti. Reálným prosazením práv by podle Sklaira bylo, pokud by respekt k lidské důstojnosti garantoval standardy slušného života, k němuž nevyhnutelně patří jak politická svoboda a bezpečí, tak zajištění základních potřeb k přežití. Jazyk práv se však v současnosti systematicky vyhýbá tomuto cíli, neboť postrádá vymezení odpovídajících povinností všech relevantních aktérů. Dále lze připomenout článek Jeffreyho Flynnna, který v diskusi o in-

ských pozicích v oblasti managementu a technických oborech), nicméně ani ekonomické postavení žen v ČR nedosahuje zdaleka úrovně genderové spravedlnosti (64). Zajímavou perspektivu také nabízí porovnání České republiky v kontrastu s některými zeměmi, které jsou u nás médii stereotypně prezentovány jako genderově opresivní. Například stejná hodnota indexu Číny či lepší výsledek hodnoty indexu v zemích jako například Rusko, Filipíny, Ukrajina či Kuba. Toto srovnání nelze samozřejmě zobecnit na celkovou společenskou situaci, nicméně jeho výpovědní hodnota o postavení žen ve srovnání s muži ukazuje na negativní společenský vývoj u nás, včetně úrovně (ne)demokratičnosti našeho společenského uspořádání, pokud je posuzováno i genderovou perspektivou.

Síť Social Watch se zasazuje výrazně za současnou kritiku politiky Světové banky, která svými programy v duchu liberalizace, privatizace a demontáže sociálního systému znemožňuje systematický boj proti chudobě a prosazení dodržování sociálních práv, která mají svou oporu v řadě mezinárodních úmluv, zejména Mezinárodní úmluvě o sociálních ekonomických a kulturních právech z roku 1976. Prostřednictvím strategií zaměřených na lokální (národní) vlády, regionální politiku či spolupráci se zeměmi G77 a dalšími subjekty v rámci OSN má Social Watch rovněž ambice fungovat jako globální protiváha k nadnárodním korporacím, na jejichž odpovědnost za porušování sociálních práv je v současnosti stále hlasitěji poukazováno. Budoucí vývoj je samozřejmě složitě vykreslit v konkrétnějších konturách, nicméně postavení, které si koalice vybuodovala v transnacionálním veřejném prostoru, otevírá další možnosti a potenciál v duchu hesla Světového sociálního fóra „jiný svět je možný“. Intenzivnější působení české koalice je tak více než vítaným oživením českého občanského prostoru.